

Список використаних джерел:

1. Юріна А.Л. Співвідношення понять форми, способу, міри і порядку захисту в науці цивільного права. *Становлення та розвиток правової держави: проблеми теорії та практики*. 2009. С. 104–108.
2. Чернадчук В.Д. Відшкодування моральної шкоди при порушенні трудових прав : автореф. дис. ... к.ю.н. : 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення». Київ, 2001. 14 с.
3. Казакова Е.Б. Самозащита как юридическое средство: Проблемы теории и практики: автореф. дис. ... к.ю.н. : 12.00.01 «Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве». Тамбов, 2006. 24 с.
4. Горбачева С.В. Самозащита прав по российскому законодательству : автореф. дис. ... к.ю.н. : 12.00.01 «Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве». Нижний Новгород, 2005. 21 с.
5. Лушникова М.В., Лушников А.М. Курс трудового права: В 2 т. Т. 1: Трудовое право в системе прав человека. Индивидуальное трудовое право : Учебник. Москва : Проспект, 2004. 608 с.
6. Свердлык Г.А., Страунинг Э.Л. Понятие и юридическая природа самозащиты гражданских прав. *Государство и право*. 1998. № 5. С. 17–19.

УДК 342: 349.3

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2019.6.11>

ДЕНЕГА О.П.

**ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ
ЯК СУБ'ЄКТА ПРАВА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ**

У статті проаналізовано специфіку проблемних питань щодо правового регулювання діяльності держави як суб'єкта права соціального забезпечення в умовах євроінтеграції України. Виявлено перелік таких проблем, визначено їх зміст і деталізовано характеристику кожного з них. Наведено аргументовані авторські пропозиції щодо шляхів їх вирішення. З'ясовано, що правове регулювання діяльності держави як суб'єкта права соціального забезпечення в умовах євроінтеграції України здійснюється великою кількістю нормативно-правових актів, що збільшує ризику виникнення неузгодженостей між ними. На цьому етапі у вказаній сфері налічується більше сотні законів України та декілька сотень підзаконних нормативно-правових актів. Одним із можливих шляхів для вирішення цієї проблеми може стати вже запропоноване нами прийняття Соціального кодексу України. Наголошено, що правове регулювання діяльності держави як суб'єкта права соціального забезпечення в умовах євроінтеграції України полягає у тому, що воно здійснюється за законодавством, яке не включає ряд важливих європейських стандартів. Визначено, що правове регулювання діяльності України як суб'єкта права соціального забезпечення в умовах євроінтеграції здійснюється на засадах, відмінних від правового регулювання діяльності європейських держав як суб'єктів права соціального забезпечення. Зроблено висновок, що в основі кожної держави як суб'єкта права соціального забезпечення в умовах євроінтеграції України перебуває недосконалість чинного законодавства: воно є застарілим, перенасиченим нормативно-правовими актами, неадаптованим до європейських стандартів, суттєво відрізняється від соціального законодавства європейських держав. Нами встановлено, що найбільш оптимальним шляхом для вирішення існуючих проблем є систематизація соціального законодавства України. Також запропоновано рати-

фікувати ряд європейських соціальних стандартів і тим самим завершити процес адаптації вітчизняного соціального законодавства до соціального законодавства Європейського Союзу.

Ключові слова: *проблеми, правове регулювання, держава, право соціального забезпечення, євроінтеграція.*

In the article the specifics of problematic issues regarding the legal regulation of the state as a subject of social security law in the context of Ukraine's European integration are analyzed. The list of such problems is revealed, their maintenance is defined and the characteristic of each of them is detailed. The substantiated author's offers concerning the ways of their decision are resulted. It was found that the legal regulation of the state as a subject of social security law in the context of Ukraine's European integration is carried out by a large number of normative legal acts, which increases the risks of inconsistencies between them. At this stage, there are more than a hundred laws of Ukraine and several hundred bylaws in this area. One of the possible ways to solve this problem may be our adoption of the Social Code of Ukraine. It is emphasized that the legal regulation of the state as a subject of social security law in the context of Ukraine's European integration is that the legal regulation of the state as a subject of social security law in the context of Ukraine's European integration is carried out by legislation that does not include a number of important European standards. It is determined that the legal regulation of Ukraine as a subject of social security law in the context of European integration is carried out on a different basis from the legal regulation of European countries as subjects of social security law. It is concluded that the basis of each state as a subject of social security law in the context of European integration of Ukraine is the imperfection of current legislation: it is outdated, oversaturated with regulations, not adapted to European standards, significantly different from the social legislation of European countries. We found that the most optimal way to solve existing problems is to systematize the social legislation of Ukraine. It is also proposed to ratify a number of European social standards and thus complete the process of adapting domestic social legislation to the social legislation of the European Union.

Keywords: *problems, legal regulation, state, social security law, European integration.*

Вступ. Аналізуючи проблеми правового регулювання діяльності держави як суб'єкта права соціального забезпечення в умовах євроінтеграції України, варто враховувати, що соціальне законодавство України дуже часто визначається вітчизняними науковцями як неефективне. Рядом вітчизняних науковців звертається увага на необхідність кодифікації соціального законодавства України за прикладом більш розвинених європейських держав, на велику кількість нормативно-правових актів соціального законодавства, між якими наявні юридичні колізії, а також на застарілість великої кількості із них, передусім тих, які були прийняті у перші роки після проголошення Україною незалежності та які функціонують і донині. Вітчизняний законодавець намагається реагувати на існуючі проблеми, внаслідок чого до вітчизняного законодавства регулярно вносяться зміни. Наприклад, до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058-IV [1] за 17 років його функціонування вносились зміни близько восьми десятків разів, і ще одна така зміна передбачена у майбутньому. Схожим чином відбувається еволюція інших нормативно-правових актів соціального законодавства, які постійно удосконалюються, наближаючи Україну до кінцевої мети цього процесу – її остаточного становлення як соціальної держави. Однак, не зважаючи на активну діяльність законодавця у цьому напрямі, проблеми правового регулювання діяльності держави як суб'єкта права соціального забезпечення, і передусім органів, які діють від її імені у правовідносинах соціального забезпечення, все ще залишаються актуальними, що свідчить про необхідність дослідження проблем правового регулювання діяльності держави як суб'єкта права соціального забезпечення, а також пошуку шляхів для їх вирішення.

Стан дослідження. Різноманітні проблемні аспекти діяльності держави як суб'єкта права соціального забезпечення висвітлювались у працях таких авторів, як В.А. Багрій, Н.Б. Болотіна, В.Я. Буряк, О.О. Гірич, С.В. Гришак, І.О. Гуменюк, А.В. Дутчак, С.В. Жадан, М.І. Іншин, О.П. Коваль, В.Л. Костюк, О.І. Кульчицька, О.Л. Кучма, В.Ф. Москаленко, Н.М. Мужикова,

Н.Р. Нижник, І.В. Новосельська, Н.М. Пархоменко, П.Д. Пилипенко, С.М. Прилипка, О.В. Прилипчук, В.Ф. Пузирич, П.М. Рабинович, С.М. Сиччук, І.М. Сирота, Б.І. Сташків, О.В. Тищенко, М.М. Шумило, І.С. Ярошенко, О.М. Ярошенко. Але водночас варто враховувати, що в умовах відсутності теорії держави як суб'єкта права соціального забезпечення як такої важливим є встановлення проблемних аспектів саме у контексті діяльності держави та органів, які її представляють у соціальному забезпеченні. Тому виділені нами питання залишаються актуальними для дослідження, незважаючи на високий рівень уваги науковців до проблем соціального забезпечення загалом.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз проблем правового регулювання діяльності держави як суб'єкта права соціального забезпечення в умовах євроінтеграції України.

Результати дослідження. Аналіз наукової літератури нашої держави, а також актів вітчизняного соціального законодавства України дозволив нам встановити, що серед проблем правового регулювання діяльності держави як суб'єкта права соціального забезпечення в умовах євроінтеграції України варто виділити такі:

1) правове регулювання діяльності держави як суб'єкта права соціального забезпечення в умовах євроінтеграції України донині не відповідає тим задачам, які були поставлені нашою державою із проголошенням курсу на вступ до Європейського Союзу;

2) правове регулювання діяльності держави як суб'єкта права соціального забезпечення в умовах євроінтеграції України здійснюється великою кількістю нормативно-правових актів, що збільшує ризики виникнення неузгодженостей між ними;

3) правове регулювання діяльності держави як суб'єкта права соціального забезпечення в умовах євроінтеграції України здійснюється законодавством, яке не включає ряд важливих європейських стандартів;

4) правове регулювання діяльності України як суб'єкта права соціального забезпечення в умовах євроінтеграції здійснюється на засадах, відмінних від правового регулювання діяльності європейських держав як суб'єктів права соціального забезпечення.

Аналізуючи першу із виділених нами проблем правового регулювання діяльності держави як суб'єкта права соціального забезпечення, передусім зазначимо, що не зважаючи на те, що європейський вектор розвитку України обговорювався з перших років після проголошення незалежності нашої держави, Українська держава офіційно проголосила про курс інтеграції до Європейського Союзу 11 червня 1998, коли було прийнято Стратегію інтеграції України до Європейського Союзу, затверджену указом Президента України від 11.06.1998 № 615/98 [2]. Серед важливих положень цієї Стратегії у контексті подальшого удосконалення правового регулювання діяльності держави як суб'єкта права соціального забезпечення відзначимо те, що в її преамбулі Європейський Союз було визначено як організацію, яка у процесі свого розвитку досягла високого рівня соціального забезпечення. По суті, досягнення високого рівня соціального забезпечення є ключовою задачею діяльності України як суб'єкта права соціального забезпечення. Саме тому вступ до Європейського Союзу, з одного боку, був та залишається стимулом для приведення соціального законодавства України у відповідність до європейських стандартів, а з іншого боку, членство України в Європейському Союзі означатиме, що наша держава як суб'єкт права соціального забезпечення також досягла високого рівня соціального забезпечення. По факту, те, що Україна донині не набула членства у цій організації, свідчить про те, що на сучасному етапі наша держава не є такою, яка в процесі свого розвитку досягла високого рівня соціального забезпечення, а отже, правове регулювання діяльності держави як суб'єкта права соціального забезпечення в умовах євроінтеграції України на цьому етапі є проблемним.

У частині 5 Стратегії, визначаючи адаптацію соціальної політики України до соціальної політики Європейського Союзу, було встановлено, що цей процес полягатиме у реформуванні систем страхування, охорони праці, здоров'я, пенсійного забезпечення, політики зайнятості та інших галузей соціальної політики відповідно до стандартів Європейського Союзу і поступовому досягненні загальноєвропейського рівня соціального забезпечення і захисту населення. Як можемо переконатись, цей напрям, по суті, не реалізовано і дотепер. Насамперед підкреслимо, що сьогодні зберігає свою чинність велика кількість нормативно-правових актів соціального законодавства, які були прийняті ще до прийняття Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу [2]. Це Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» від 21.03.1991 № 875-ХІІ [3], Закон України «Про пенсійне забезпечення» від 05.11.1991 № 1788-ХІІ [4], Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 21.11.1992 № 2811-ХІІ [5], Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії, їх соціального захисту» від 22.10.1993 № 3551-ХІІ

[6], Закон України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні» від 16.12.1993 № 3721-ХІІ [7] та ряд інших нормативно-правових актів. Незважаючи на те, що до змісту кожного із них неодноразово вносились зміни (для прикладу, станом на початок 2020 року до Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» від 21.03.1991 № 875-ХІІ [3] вносились зміни понад сорок разів), варто визнати, що і дотепер Україна не виконала взятє на себе зобов'язання щодо адаптації вітчизняного соціального законодавства та вітчизняної соціальної політики до європейських зразків.

Проблему, яка полягає у тому, що правове регулювання діяльності держави як суб'єкта права соціального забезпечення в умовах євроінтеграції України донині не відповідає задачам, які були поставлені нашою державою із проголошенням курсу на вступ до Європейського Союзу, на нашу думку, можна вирішити шляхом принципового оновлення соціального законодавства України, яке на сучасному етапі являє собою сукупність нормативно-правових актів, більша частина із яких застаріла, та які потребують постійних змін. Для цього, на нашу думку, держава могла б прийняти Соціальний кодекс України.

Звертаючись до наукової літератури, можна відзначити, що вирішення проблеми вітчизняної науковці найчастіше бачають у кодифікації соціального законодавства України. Зокрема, такі дослідники, як І.В. Новосельська [8, с. 44] та О.Л. Кучма [9, с. 220], дійшли висновку про необхідність прийняття Соціального кодексу України (за прикладом Європейського кодексу соціального забезпечення (переглянутого)) [10]. З погляду вчених це дозволить Україні, з одного боку, урегулювати питання соціального забезпечення згідно з тими проблемами, які існують на цьому етапі, а із іншого боку – наблизить Україну до однієї із її ключових задач сьогодення – вступу до Європейського Союзу. Актуальність цього напряму посилюється тим, що в 2013 році було розроблено проект Соціального кодексу України №2311 [11], який так і не було прийнято. Незважаючи на те, що на науковому рівні проект було розкритиковано, у тому числі й І.В. Новосельською [8, с. 45], це не означає, що неможливо у майбутньому здійснити ще одну таку спробу. Тим більше, що законодавець має можливість урахувати недоліки проекту №2311 [11], а також скористатись положеннями Європейського кодексу соціального забезпечення (переглянутого) [10], який міг би лягти в основу цього нормативно-правового акту. Останнє, на нашу думку, є першочерговим, адже Україна все ще має виконати задачу адаптації вітчизняного соціального законодавства до законодавства ЄС і прийняти кодифікований нормативно-правовий акт у соціальній сфері, в основі якого перебуватиме один із основних європейських соціальних стандартів.

Отже, для прийняття Соціального кодексу України вітчизняний законодавець мав би:

- на основі Європейського кодексу соціального забезпечення (переглянутого) [10] систематизувати ряд актів вітчизняного законодавства, серед яких Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» від 21.03.1991 № 875-ХІІ [3], Закон України «Про пенсійне забезпечення» від 05.11.1991 № 1788-ХІІ [4], Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 21.11.1992 № 2811-ХІІ [5], Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 № 1105-ХІV [12], Закон України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» від 01.06.2000 № 1768-ІІІ [13], Закон України «Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю» від 16.11.2000 № 2109-ІІІ [14], Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058-ІV [1], Закон України «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю» від 18.05.2004 № 1727-ІV [15] та інші нормативно-правові акти;

- прийняти Соціальний кодекс України, який, з одного боку, об'єднав би норми чинного соціального законодавства України, із урахуванням тих недоліків, якими воно характеризується на сучасному етапі, а з іншого боку, в основу якого мав би лягти Європейський кодекс соціального забезпечення (переглянутого) [10] як ключовий європейський нормативно-правовий акт у цій сфері.

Наступна серед виділених нами проблем правового регулювання діяльності держави як суб'єкта права соціального забезпечення в умовах євроінтеграції України полягає у тому, що правове регулювання діяльності держави як суб'єкта права соціального забезпечення в умовах євроінтеграції України здійснюється великою кількістю нормативно-правових актів, що збільшує ризики виникнення неузгодженостей між ними. На цьому етапі у вказаній сфері налічується більше сотні законів України та декількасот підзаконних нормативно-правових актів. Одним із можливих шляхів для вирішення цієї проблеми може стати вже запропоноване нами прийняття Соціального кодексу України. Проте в той самий час вітчизняний законодавець міг прийняти декілька систематизованих нормативно-правових актів, які, з одного боку, суттєво зменшили б

загальну кількість нормативно-правових актів у соціальній сфері, а з іншого боку, так само як і у випадку із прийняттям Соціального кодексу України, в їх основу міг би лягти Європейський кодекс соціального забезпечення (переглянутий) [10].

У цьому контексті звернемо увагу на те, що у вітчизняного законодавця є позитивний досвід щодо проведення такого удосконалення соціального законодавства. Так, аналізуючи зміст Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 № 1105-XIV [12], звернемо увагу на те, що його становлять розділи, присвячені правовому регулюванню діяльності Фонду соціального страхування України, загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності. Тому зробимо висновок, що цей позитивний досвід вітчизняного законодавця міг би бути реалізований і у контексті інших нормативно-правових актів соціального законодавства. Реалізація цього напряму могла би бути здійснена таким чином:

– законодавець мав би систематизувати більшість актів вітчизняного законодавства, зокрема: Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» від 21.03.1991 № 875-XII [3]; Закон України «Про пенсійне забезпечення» від 05.11.1991 № 1788-XII [4]; Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 21.11.1992 № 2811-XII [5]; Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 № 1105-XIV [12]; Закон України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» від 01.06.2000 № 1768-III [13]; Закон України «Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю» від 16.11.2000 № 2109-III [14]; Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058-IV [1]; Закон України «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю» від 18.05.2004 № 1727-IV [15] та інші нормативно-правові акти;

– після процесу систематизації прийняти ряд нових нормативно-правових актів соціального законодавства. Наприклад, Закони України «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю» від 18.05.2004 № 1727-IV [15], «Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю» від 16.11.2000 № 2109-III [14], «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» від 21.03.1991 № 875-XII [3] та інші нормативно-правові акти могли би бути об'єднані в єдиний нормативно-правовий акт, присвячений соціальному забезпеченню осіб із інвалідністю.

На нашу думку, подібне об'єднання нормативно-правових актів, які урегульовують близькі сфери соціального забезпечення, могло б суттєво оптимізувати правове регулювання діяльності держави як суб'єкта права соціального забезпечення в умовах євроінтеграції України, зменшити загальну кількість актів соціального законодавства, що б полегшило регулювання цієї сфери, а також попередити виникнення численних колізій внаслідок внесення змін до кожного із них, а також наблизити вітчизняне соціальне законодавство до соціального законодавства європейських держав, яке за загальним правилом передбачає не більше, ніж декілька актів.

Сутність наступної виділеної нами проблеми правового регулювання діяльності держави як суб'єкта права соціального забезпечення в умовах євроінтеграції України полягає у тому, що правове регулювання діяльності держави як суб'єкта права соціального забезпечення в умовах євроінтеграції України здійснюється законодавством, яке не включає ряд важливих європейських стандартів. У цьому контексті вітчизняними дослідниками найчастіше вказуються два нормативно-правові акти європейського соціального законодавства. Першим серед них є Європейський кодекс соціального забезпечення (переглянутий) від 06.11.1990 року [10], який, як нами відзначалось, мав би стати основою для вітчизняного соціального законодавства, у тому числі й Соціального кодексу України у разі його прийняття. Іншим нормативно-правовим актом є Європейська соціальна хартія (переглянута) [16]. Відзначимо, що у Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу, затвердженій указом Президента України від 11.06.1998 № 615/98 [2], було встановлено, що «важливе значення <...> матиме ратифікація і дальша імплементація Україною Європейської соціальної хартії». Законом України «Про ратифікацію Європейської соціальної хартії (переглянутої) від 14.09.2006 № 137-V [17] цей нормативно-правовий акт було частково ратифіковано, проте донині окремі його положення не є складником вітчизняного законодавства.

Важливість ратифікації цих нормативно-правових актів зумовлена, по-перше, євроінтеграційним курсом нашої держави, а по-друге, взятими Україною на себе зобов'язаннями щодо адаптації вітчизняного соціального законодавства до європейських стандартів. Без цього вирі-

шення проблем правового регулювання діяльності держави як суб'єкта права соціального забезпечення в умовах євроінтеграції України, на нашу думку, об'єктивно є неможливим, адже без адаптованого до європейських стандартів законодавства Україна не зможе належним чином реалізовувати свою правосуб'єктність у праві соціального забезпечення.

Отже, вирішення проблеми, яка полягає у тому, що правове регулювання діяльності держави як суб'єкта права соціального забезпечення в умовах євроінтеграції України здійснюється законодавством, яке не включає ряд важливих європейських стандартів, варто здійснити такими способами:

– ратифікувати Європейський кодекс соціального забезпечення (переглянутий) від 06.11.1990 року [10] та привести у відповідність до його змісту положення усіх інших нормативно-правових актів соціального законодавства;

– ратифікувати усі положення Європейської соціальної хартії (переглянутої) [16].

Остання серед виділених нами проблем правового регулювання діяльності держави як суб'єкта права соціального забезпечення в умовах євроінтеграції України полягає у тому, що правове регулювання діяльності України як суб'єкта права соціального забезпечення в умовах євроінтеграції здійснюється на засадах, відмінних від правового регулювання діяльності європейських держав як суб'єктів права соціального забезпечення.

Сутність цієї проблеми також пов'язується із необхідністю прийняття Соціального кодексу України. Вітчизняні науковці найчастіше посилаються на досвід тих країн, у яких функціонує єдиний кодифікований нормативно-правовий акт у цій сфері. Наприклад, І.М. Новосельська здійснила послання на досвід Німеччини, у якій функціонує такий нормативно-правовий акт – Sozialgesetzbuch (SGB) [18], зазначивши при цьому, що він не є єдиним нормативно-правовим актом соціального законодавства в цій країні, проте є ключовим нормативно-правовим актом у цій сфері [8, с. 44]. А отже, на основі такого досвіду Україна могла б прийняти єдиний нормативно-правовий акт із урахуванням положень Європейського кодексу соціального забезпечення (переглянутий) від 06.11.1990 року [10], а іншу систему актів соціального законодавства оптимізувати, у тому числі й із застосуванням методів, які були нами запропоновані раніше.

Висновки. Таким чином, проаналізувавши проблеми понятійно-категоріального апарату держави, ми дійшли висновку, що ключовою проблемою на цей час є відсутність чіткого розуміння, яким чином держава реалізує свою компетенцію у соціальному забезпеченні. Встановлено, що вітчизняні дослідники, аналізуючи це питання, переважно виділяють різні переліки органів, які представляють державу у соціальному забезпеченні, тому нами здійснено систематизацію наявних підходів.

У процесі аналізу проблем правового регулювання діяльності держави як суб'єкта права соціального забезпечення в умовах євроінтеграції України ми дійшли висновку, що в основі кожної із них перебуває недосконалість чинного законодавства: воно є застарілим, перенасиченим нормативно-правовими актами, неадаптованим до європейських стандартів, суттєво відрізняється від соціального законодавства європейських держав. Нами встановлено, що найбільш оптимальним шляхом для вирішення наявних проблем є систематизація соціального законодавства України. Також запропоновано ратифікувати ряд європейських соціальних стандартів і тим самим завершити процес адаптації вітчизняного соціального законодавства до соціального законодавства Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV. *Відомості Верховної Ради України* від 12.12.2003. 2003 р. № 49. стаття 376.
2. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України від 11.06.1998 № 615/98. *Офіційний вісник України*. 1998 р. № 24. Стор. 3. Стаття 870. Код акта 5501/1998.
3. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.03.1991 № 875-XII. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991 р. № 21. стаття 252.
4. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 05.11.1991 № 1788-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992 р. № 3. Стаття 10.
5. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 21.11.1992 № 2811-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993 р. № 5. стаття 21.
6. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993 р. № 45. Стаття 425.

7. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні: Закон України від 16.12.1993 № 3721-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994 р. № 4. Стаття 18.

8. Новосельська І., Руше М. Кодифікація законодавства України із соціального забезпечення. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 7. С. 43–45.

9. Кучма О.Л. Перспективи систематизації законодавства в сфері соціального страхування. *Університетські наукові записки*. 2016. № 3. С. 218–224.

10. Європейський кодекс соціального забезпечення (переглянутий): Міжнародний документ від 06.11.1990 № ETS N 139. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_651 (дата звернення 06.09.2019 року).

11. Соціальний кодекс України: Проект Закону України №2311 від 15.02.2013. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=2311&skl=8 (дата звернення 06.09.2019 року).

12. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 № 1105-ХІV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 46-47. ст.403.

13. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям: Закон України від 01.06.2000 № 1768-ІІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 2000 р. № 35. стаття 290.

14. Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю: Закон України від 16.11.2000 № 2109-ІІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 2001 р. № 1. Стаття 2.

15. Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю: Закон України від 18.05.2004 № 1727-ІV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004 р. № 33-34. Стор. 1354. Стаття 404.

16. Європейська соціальна хартія (переглянута): Міжнародний документ від 03.05.1996. *Відомості Верховної Ради України*. 2007 р. № 51. стор. 2096.

17. Про ратифікацію Європейської соціальної хартії (переглянутої): Закон України від 14.09.2006 № 137-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 43. Ст. 418.

18. Sozialgesetzbuch (SGB). URL: https://www.gesetze-im-internet.de/sgb_11/SGB_11.pdf (дата звернення 06.09.2019 року).

УДК 349.2

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2019.6.12>

КИРИЗЛІСВ О.Ф.

СПЕЦИФІКА ВИНИКНЕННЯ ПРАВОВІДНОСИН ІЗ ПРАЦІВНИКАМИ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

У статті визначено, що юридичний факт як підстава виникнення, зміни та припинення трудових правовідносин з працівниками фінансових установ – це конкретна життєва обставина у формі дії (наприклад, укладення чи розірвання трудового договору), чи події (для прикладу, завершення строку дії строкового трудового договору), яка має конкретний зміст та зовнішній вираз, прямо чи опосередковано передбачена нормами права у встановленій законодавством процесуальній формі (зокрема, Кодексу законів про працю України, Положення про навчання, перепідготовку, підвищення кваліфікації та складання екзаменів особами, які провадять діяльність на ринках фінансових послуг від 25.12.2003 № 183 та ряду інших нормативно-правових актів), і з якими норми права пов'язують настання правових наслідків у вигляді виникнення, зміни та припинення трудових правовідносин з працівниками фінансових установ. З'ясовано, що норма права як умова виникнення трудових правовідносин з працівниками фінансових установ включає таке: по-пер-